

Nr 75.

Av herr von Stockenström m. fl., om utredning rörande höjd pensionsålder för statsanställda m. fl.

Genom den vid 1934 års riksdag genomförda reformen i fråga om statsanställdas pensionering vidtogs bl. a. den förändringen i avseende på pensionsåldern att denna för såväl allmänna civilförvaltningens som de affärsdrivande verkens tjänstemän och anställda normalt fastställdes till för lönegraderna 1—12 60 år och för övriga i högre löneställning till 65 år, lika för män och kvinnor. Före ikraftträdandet av denna lag var pensionsåldern med vissa undantag normalt bestämd till 67 år för manliga och 60 år för kvinnliga befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen och för kommunikationsverkens vidkommande var högsta pensionsåldern 67 år, men därjämte tillämpades vissa lägre pensionsåldrar, 65, 63, 60 och i några särskilda fall 55 år.

1930 års pensionssakkunniga, som haft ärendet till utredning, hade förordat, att personalen i pensionshänseende skulle indelas i tre huvudgrupper, varvid pensionsåldern skulle bestämmas till 63 år för tjänstemän i lönegraderna 1—12, 65 år för tjänstemän i lönegraderna 13—20 och 67 år för tjänstemän i högre löneställning. Genom särskilda undantag från denna huvudregel skulle tillgodoses de speciella krav, som gjorde sig gällande i vissa befattningar. Enligt de sakkunnigas förslag skulle pensionsåldern vara lika för män och kvinnor i samma befattning. De sakkunnigas förslag beträffande pensionsåldern hade i myndigheternas yttranden i allmänhet blivit tillstyrkt.

Som motivering för den kungl. propositionens förslag vid ovannämnda riksdag om lägre pensionsålder än av de sakkunniga förordade framhöll departementschefen dels kravet på effektivitet i statsverksamheten, dels sociala skäl. I sistnämnda avseende åberopades särskilt den starka ökningen i de arbetsföra åldrarna som skett och som beräknades ytterligare ske under de närmaste årtiondena. Det vore en viktig social angelägenhet att söka bereda ökade försörjningsmöjligheter åt den yngre arbetskraft, som genom denna utveckling hade allt svårare att finna arbete. Säkerligen förestavades också riksdagens beslut i denna fråga till övervägande del av det skälet, att sänkningen av pensionsåldrarna för de statsanställda skulle i icke ringa grad bidra till att minska den ungdomsarbetslöshet, som vid denna tid var en ganska skrämmande företeelse här i landet.

Såsom förhållandena sedan dess utvecklats sig — ungdomsarbetslösheten kan sägas vara praktiskt taget försvunnen och i stället förbytt i brist på yngre arbetskraft inom vissa områden — kan man icke gärna undgå att göra sig den frågan, om icke 1934 års reform gick en smula för långt i nedskärningen av pensionsåldern för övervägande delen av de statsanställda.

Särskilt nu, då genom världshändelsernas inflytande vårt folk, säkerligen för lång tid framåt, tvingas att dels iakttaga alla möjliga besparingar på områden, som ej beröra våra försvarsanstalter, och dels spänna alla krafter för att hålla produktionen uppe på områden, där försvarsberedskapen tagit en del av den ordinarie arbetskraften i anspråk, torde en omprövning av denna fråga vara välmotiverad.

Det kan visserligen anmärkas, att 1934 års reform ännu knappast på grund av övergångsbestämmelserna hunnit komma i full tillämpning och att genom vissa av utskottet då vidtagna jämkningar densamma kom att kosta mindre än enligt Kungl. Maj:ts förslag samt att därför frågan om en översyn av densamma nu vore för tidigt väckt. Vi måste dock hålla före, att under de utomordentliga förhållanden, vi leva i, kunna icke eljest gängse skäl åberopas för statsmakternas handlande. De ökade kostnader, som åsamkats statsverket genom sänkningen av pensionsåldrarna från av *de sakkunniga föreslagna gränserna* till vad som nu gäller, torde för nästa budgetår röra sig omkring 5 miljoner kronor och om man utgår ifrån bestämmelserna före 1934 en betydligt högre summa.

Skall frågan om besparingar nu och för framtiden inte endast bli ett tomt talesätt, måste åtgärder vidtagas främst på sådana områden, där de utan att alltför hårt drabba någon enskild kunna genomföras. På detta område anse vi möjlighet till en sådan besparingsåtgärd föreligga. Vi kunna icke heller tro, att, med den ökade vitalitet som vårt folk även vid högre ålder nu visar sig besitta, kravet på effektivitet i statsverksamheten därigenom behöver eftersättas.

En ändring i här berörda spörsmål kan tänkas företagas antingen genom att riksdagen omedelbart beslutar en provisorisk utökning av de statsanställdas tjänstetid, exempelvis i huvudsaklig överensstämmelse med sakkunnigas här omnämnda förslag, eller ock genom att frågan hänskjutes till närmare utredning. Då 1938 års pensions-sakkunniga i allt fall syssla med vissa pensionsfrågor och alltså ingen ny kommitté för ärendets utredning behöver tillskapas, synes det vara lämpligast att denna får i uppdrag att skyndsamt utreda frågan, så att eventuellt förslag kunde föreläggas nästa års riksdag.

Vi vilja också ifrågasätta, huruvida icke i större utsträckning än som för närvarande tillämpas befattningshavare borde medgivas rätt att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder.

Vad ovan anförts i fråga om de statsanställda torde äga giltighet även för vissa grupper av befattningshavare, som visserligen formellt icke äro statsanställda, men till vilkas avlöning statsbidrag utgår och vilkas löne- och pensionsförhållanden regleras på likartat sätt.

Vi hemställa sålunda,

att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att Kungl. Maj:t ville åt 1938 års pensions-sakkunniga
uppdraga att skyndsamt utreda frågan om höjd pensions-

ålder för statsanställda och vissa med dem likställda grupper av befattningshavare samt till nästa års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 23 januari 1940.

B. v. Stockenström.

N. Gärde.

E. A. Lindblom.

John Björck.
